

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Bc. Tereza Červenková (2018) *Verbal communication strategies in English as a foreign language*
Posudek vedoucího diplomové práce

Práce Terezy Červenkové se zabývá analýzou komunikačních strategií, které jsou typické pro mluvený jazyk. Jde o strategie, jichž mluvčí využívají v případě, že se v komunikaci dostanou do nesnázi třeba proto, že se jim nedostává příslušné slovní zásoby či si na ni nemohou vzpomenout, nebo proto, že je v danou chvíli nenapadá, jakým způsobem jazykově správně pokračovat v započaté promluvě. V tuto chvíli mohou sáhnout po kompenzačních strategiích a s jejich pomocí obtíž překonat. Autorka předložené diplomové práce zkoumá takové strategie v projevu nerodilých mluvčích, konkrétně pokročilých studentů angličtiny, a klade si za cíl popsat, které strategie jsou pro zkoumané studenty charakteristické, nakolik souvisejí s jejich pokročilostí a zda přispívají k tzv. percepční plynulosti.

Teoretickou část své práce opírá o výklad komunikačních kompetencí jako protipólu a doplňku kompetencí jazykových, a vychází tak především z práce Hymese (1972), Canale a Swainové (1980) a dále ze stěžejní studie Dörnyeiho (1995), která je klíčovým zdrojem pro klasifikaci těchto strategií. Její výklad v této části je logický a přehledný, ale do jisté míry možná až příliš závislý na sekundární literatuře, s níž však autorka bohatě pracuje a již náležitě cituje. Klíčová pro její práci a výzkum je klasifikace strategií, protože v praktické části práci se snaží popsat komunikační strategie v žákovském jazyce právě z tohoto pohledu. Pro tento účel vychází především z klasifikace Dörnyeiho (1995), s jehož přístupem se při analýze různých pohledů na problematiku ztotožnila nejvíce. Jde přitom z mého pohledu o opodstatněnou volbu. Autorka přitom prezentuje i řadu dalších přístupů ke klasifikaci a dokládá, že provedla rozsáhlou rešerši sekundární literatury.

Vzhledem k tomu, že se zabývá žákovským jazykem, zakončuje svou stať o komunikačních strategiích pohledem na tuto problematiku z perspektivy Společného evropského referenčního rámce (SERR), který pokládá za klíčový dokument ilustrující posun ve vyučování cizím jazykům od trvání na jazykové správnosti právě k rozvoji komunikačních kompetencí. S SERR pracuje právě proto, že pojem komunikační kompetence je v něm jedním z klíčových a tyto kompetence jsou v SERR dále popsány z pohledu různých pokročilostí jazykové úrovně v žákovském jazyce. Tato část pak poskytuje i přechod ke třetí kapitole, v níž se autorka zabývá žákovským jazykem, respektive několika jeho aspekty, které jsou relevantní pro praktickou část.

Poslední kapitola teoretické části pak popisuje tři klíčové studie analyzující užití komunikačních strategií studenty angličtiny. Tyto studie jsou zásadní pro praktickou část diplomové práce, a to především z metodologického hlediska a pro účely srovnání výsledků a jejich interpretaci.

V praktické části detailně popisuje žákovský korpus LINDSEI, z něhož čerpá data a dále přistupuje ke zdůvodnění postupu, který zvolila pro vytvoření vlastní klasifikace komunikačních strategií, s nimiž se v práci rozhodla pracovat, a popisuje zdroje z nichž vychází, jakým způsobem je kombinuje a jak se od nich odlišuje. Zde je samozřejmě patrné, že klasifikace komunikačních strategií není v žádném případě přímočarým procesem a každé řešení má své nedostatky. Např. nelze vždy zcela jednoznačně přiřadit určité strategie ke konkrétní kategorii; obtížná je i samotná identifikace strategií a stanovení, co je a co není strategií. To činí tento výzkum značně pracný a náročný na

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

provedení. Z finální podoby diplomové práce pak není nutně patrné, jak složitý a časově náročný byl proces úvodní analýzy a hledání nejvhodnějšího modelu. Zde jako vedoucí práce musím vyzdvihnout píli a odpovědnost, kterou autorka celému procesu věnovala.

V praktické části DP autorka dle mého názoru zdařile vybranými příklady ilustruje jednotlivé typy sledovaných strategií a snaží se vystihnout motivaci mluvčích pro jejich užití. Tato část je nutně do určité míry spekulativní, ale v celém textu neshledávám zásadní rozpory.

Poslední oddíly práce se věnují vztahu mezi užíváním komunikačních strategií a pokročilostí a percepční plynulosti u zkoumaných mluvčích. U pokročilosti neshledává zásadní vztah, i když se snaží vyloučit možnou extrémní hodnotu mluvčího CZ020. Vztah nenalézá ani po rozdělení strategií na kompenzační a nepřímé a opodstatněně spekuluje, zda užití strategií může být ovlivněno preferencemi jednotlivých mluvčích a jejich stylem mluvy spíše než pokročilostí. Zde by dobře posloužily statistické testy, jakkoliv by zřejmě pro nízký počet zkoumaných studentů v jednotlivých úrovních pokročilosti neposkytly signifikantní výsledky. Jiných výsledků bychom se zřejmě mohli dobrat i tehdy, pokud by byl zvolen jiný způsob normalizace dat (např. poměr výskytu strategií a počtu t-units případně AS-units, ale i tato volba by byla arbitrární). Očekávaný pokles užití strategií u vyšší pokročilosti shledává u kompenzačních a analytických strategií, ale i zde může jít s ohledem na počet mluvčích o náhodu. Dále se zabývá stanovením vztahu mezi typem úlohy a výskytem strategií, ale i zde shledává malé rozdíly. Podobně je tomu i u zkoumaného vztahu mezi četností komunikačních strategií a percepční plynulostí

Práce je na vysoké úrovni po stránce jazykové a stylistické a je v ní jen naprosté minimum překlepů. Celkově je tak dokladem autorčiny pečlivosti a svědomitosti. V práci oceňuji její přehlednost a logiku a oceňuji i množství práce spojené s klasifikací velkého množství dokladů, jakož i s vytvořením vlastního systému jejich klasifikace. Je možná jen trochu škoda, že se v závěru více nezamyslela nad možným pedagogickým dopadem a případnými možnostmi dalšího výzkumu. Rovněž bych byl uvítal větší propojenost části o Společném evropském referenčním rámci.

Závěr

Autorka beze zbytku splnila zadání práce a dokázala, že se zvládne vypořádat s nesnadným, dlouhodobým a rozsáhlým úkolem a jasně, přehledně a logicky prezentovat výsledky. Práci doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako **výbornou**.

PhDr. Tomáš Gráf, Ph.D.

28.8.2018

Otázky k obhajobě

Vzhledem k tomu, že uvádíte, že vaší motivací k provedení tohoto výzkumu byla snaha dozvědět se o možnostech výuky komunikačním strategiím, můžete uvést, k jakým závěrům jste v této oblasti dospěla? Je možné komunikační strategie vyučovat? Mělo by se to dít? Jaká jsou možná úskalí?